

REZOLUȚIE

CONFERINȚA ANUALĂ A ACTORILOR ÎN DOMENIUL JUSTIȚIEI. EDIȚIA A III-A **Profesiile juridice în transformare: etică, deontologie și comunicare interprofesională**

Pe 31 mai 2024, a avut loc cea de-a treia ediție a Conferinței anuale a actorilor din domeniul justiției, organizată de către Asociația Barourilor Americane Inițiativa pentru Supremația Legii (ABA ROLI), în parteneriat cu Institutul Național al Justiției, cu suportul Ministerului Justiției al RM, Uniunii Avocaților din RM, Consiliului Superior al Magistraturii și Consiliului Superior al Procurorilor.

Prima Conferință Anuală a Actorilor în Domeniul Justiției a avut loc la data de 31 mai 2017 și a fost organizată de către Grupul Resursă pentru Drepturile Omului împreună cu Misiunea NORLAM în Republica Moldova. Acest eveniment a abordat problemele practice existente la aplicarea arestului preventiv, culminând cu adoptarea de către participanți a unei rezoluții, care a însumat constatările dezbaterilor din cadrul conferinței și a pus bazele unei platforme de comunicare și colaborare între cele trei profesii juridice (judecători, procurori și avocați) pentru îmbunătățirea practicilor din sistemul de drept, precum și pentru schimbul de informații cu privire la prioritățile instituțiilor din domeniul sistemului justiției.

Cea de a doua ediție a Conferinței Anuale a Actorilor în Domeniul Justiției, care a avut loc la data 29 iunie 2018, a fost organizată de Grupul Resursă pentru Drepturile Omului cu sprijinul ABA ROLI. Conferința s-a axat pe realizările, provocările și perspectivele justiției în Republica Moldova. În cadrul celei de-a doua ediție s-a accentuat importanța respectului reciproc dintre profesiile juridice și necesitatea unei culturii juridice consolidate, dat fiind faptul că atât succesul, cât și insuccesul actului de justiție depinde de toți actorii din sistemul de drept.

Conferința de astăzi a fost organizată urmare a 12 ateliere de lucru interprofesionale regionale pentru judecători, procurori și avocați, organizate în perioada noiembrie 2023-martie 2024, în 7 localități din Republica Moldova. Subiectele abordate în cadrul Conferinței de astăzi sunt extrem de actuale și importante pentru profesiile juridice:

- ❖ Provocările colaborării interprofesionale a profesiilor juridice (Panelul I)
- ❖ Dileme de etică și deontologie profesională (Panelul II)
- ❖ Apărarea reputației profesionale a actorilor din sistemul justiției (Panelul III)
- ❖ Interacțiunea dintre profesiile juridice (Panelul IV)

În **primul panel** au fost prezentate viziunile Ministerului Justiției precum, și a reprezentanților organelor de autoadministrare a celor trei profesii juridice privind provocările cu care se confruntă profesiile juridice. În calitate de vorbitori au participat dna Veronica Mihailov-Moraru – Ministrul Justiției; dl Ion Munteanu, Procuror General; dl Sergiu Caraman – președintele interimar al Consiliului Superior al Magistraturii (CSM); dl Dumitru Obadă – președintele Consiliului Superior al Procurorilor (CSP); dl Dorin Popescu, președintele Uniunii Avocaților din Republica Moldova (UAM); dna Ecaterina Popa - Șef al Direcției Instruire și Cercetare, Institutul Național al Justiției (INJ).

Ministra Justiției a subliniat necesitatea revizuirii rezoluțiilor conferințelor interioare și implicarea tuturor profesiilor juridice în elaborarea documentelor de politici ale Ministerului Justiției. S-a evidențiat crearea Consiliului Consultativ al Ministerului Justiției, precum și a Platformei Anticorupție pentru a facilita și îmbunătăți coordonarea eforturilor instituționale, cu accent pe etică, lege și practică.

Mai mult decât atât, vorbitorii din cadrul primului panel s-au referit și la impactul restricțiilor de comunicare, or restricția privind comunicarea cu judecătorii a dus la izolarea acestora față de alte profesii juridice, afectând negativ colaborarea și înțelegerea interprofesională

Procurorul General și Președintele CSP au subliniat că pentru viabilitatea sistemului procuraturii, sunt esențiale întâlnirile regulate și abordările sincere între profesioniști, promovând o colaborare transparentă și eficientă.

S-a reiterat Recomandarea Uniunii Europene pentru formări mixte ale judecătorilor, procurorilor și avocaților, cu o reconceptualizare a formării inițiale și continue. Instruirile mixte la INJ (judecători, avocați și procurori, eventual executori judecătorești), pe tematici de interes comun trebuie organizate cu regularitate.

Cel **de-al doilea panel** s-a focusat pe dileme de etică și deontologie profesională. Acesta a fost moderat de dna Ioana Chironeț – membru al CSM, și i-a avut în calitate de vorbitori pe: dl Ion Munteanu – Procuror General; dna Viorica Grecu – consilier în cabinetul Ministrului Justiției; dl Eduard Panea – membru al CSP, dna Diana Ioniță – inspector-șef din cadrul Inspecției Judiciare, dna Cristina Sultan – avocat, președinte al Comisiei pentru Etică și Disciplină a UAM.

În cadrul panelului atenția s-a focusat asupra mai mult aspecte de etică și deontologie profesională. S-au pus în discuții de mai multe ori impedimentele în comunicarea interprofesională, impuse prin Hotărârea CSM nr. 351/14 din 15.11.2007, care restricționează accesul părților în birourile judecătorilor. Această hotărâre îngreudește comunicarea dintre judecători, procurori și avocați și pune în pericol interacțiunea adecvată dintre cele trei profesii.

În ceea ce privește percepția externă, imaginea negativă a sistemului de justiție se datorează numeroaselor dosare de rezonanță și cazuri de corupție. Aceste probleme au subminat încrederea cetățenilor în integritatea și imparțialitatea instituțiilor judiciare.

S-a evidențiat necesitatea modificării prevederilor privind răspunderea disciplinară a judecătorilor pentru a reacționa prompt și calificat la abaterile disciplinare și pentru a asigura responsabilizarea organelor competente. Aceste modificări trebuie să abordeze atât sancționarea comportamentului necorespunzător, cât și prevenirea acestuia.

De asemenea, a fost atrasă atenția la anumite aspecte elementare, dar care afectează indubitabil standardele etice în comunicarea interprofesională. De exemplu, domnul Procuror General a subliniat necesitatea respectării standardelor de control intern și evitarea utilizării telefoanelor în timpul ședințelor de judecată. Mai mult, reprezentanții tuturor profesiilor s-au pronunțat pentru modificarea codurilor de etică a profesiilor juridice, uniformizarea acestora și adaptarea lor la realitățile sociale și juridice din Republica Moldova.

Adoptarea unui ghid practic al profesiilor juridice este esențială pentru a oferi claritate și îndrumare atât judecătorilor, cât și procurorilor în activitatea lor zilnică. Acest ghid ar putea detalia procedurile de colaborare și comunicare interprofesională, promovând un mediu de lucru adecvat și armonios. Acesta ar putea, de asemenea, să ofere soluții pentru dilemele etice frecvente și să stabilească standarde clare pentru relațiile interprofesionale.

Panelul trei a abordat probleme care apar cu privire la apărarea reputației profesionale a actorilor din domeniul justiției și a fost moderat de dna Aliona Nesterov – membru al CSP. În calitate de vorbitori au participat: dna Doina Maimescu – Agent Governamental Interimar, Ministerul Justiției; dna Rodica Ciobanu – membru al CSP; dna Ruxanda Pulbere – judecător la Curtea de Apel, membru al Colegiului Disciplinar; dna Eleonora Badan-Melnic – judecător la judecătoria Chișinău, sediul Centru; dl Vadim Vieru – avocat, membru al Comisiei de licențiere a UAM; domnul Marc Richard – președintele Curții Supreme din New Brunswick (Canada).

Este îmbucurător că anumite aspecte au fost abordate inclusiv prin prisma jurisprudenței și a standardelor Curții Europene a Drepturilor Omului (CEDO). Jurisprudența CEDO a avut un impact semnificativ asupra protecției reputației profesionale, întrucât Curtea a emis hotărâri care echilibrează dreptul la reputație cu libertatea de exprimare, recunoscând că reputația profesională este o componentă esențială a dreptului la viață privată. Cazurile CEDO au demonstrat că protecția reputației nu trebuie să suprimă criticile legitime sau dezbaterile publice, ci să asigure că orice afirmații defăimătoare sunt investigate și sancționate corespunzător.

Printre problematicile identificate a fost evidențiată lipsa unei proceduri clare pentru examinarea cererilor de apărare a onoarei judecătorilor. Inspekția judiciară trebuie să intervină pentru a umple acest gol și pentru a asigura un proces transparent și eficient întru gestionarea acestor cereri. A fost subliniată necesitatea de a

publica comunicate de presă care să clarifice rezultatele investigațiilor și măsurile luate, precum și îmbunătățirea comunicării publice pentru a asigura vizibilitatea și accesibilitatea informațiilor.

Mai mult decât atât, profesioniștii din domeniul juridic trebuie să fie activi în depunerea cererilor și sesizărilor privind abaterile disciplinare și etice. Implicarea activă a acestora este crucială pentru a asigura că inspecția judiciară are toate informațiile necesare pentru a acționa eficient.

S-a menționat că împărtășirea experiențelor și colaborarea între profesii pot contribui la identificarea și implementarea celor mai bune practici în materie de etică și disciplină.

În ceea ce privește reputația profesională per ansamblu, participanții au elucidat ideea că această reputație trebuie evaluată atât din perspectiva publicului, cât și a mediului profesional. Publicul are așteptări mari în ceea ce privește integritatea și comportamentul etic al profesioniștilor în drept, iar percepția acestuia influențează direct încrederea în sistemul de justiție. Mediul profesional trebuie să promoveze și să susțină standardele etice, oferind sprijin și formare continuă pentru a asigura respectarea acestora.

Totodată, este esențial să existe mecanisme clare pentru a aborda plângerile de defăimare, menținând totodată un echilibru între protecția reputației profesionale și libertatea de exprimare.

Toți participanții și-au exprimat dorința de a vedea schimbări imediate în sistemul de justiție. Implementarea rapidă a reformelor este esențială pentru a răspunde provocărilor actuale și pentru a îmbunătăți reputația profesională. S-a pus în discuție adoptarea unor măsuri proactive și concrete, care vor contribui la restabilirea încrederii în sistemul de justiție și la asigurarea unui mediu profesional etic și responsabil.

De asemenea, domnul Marc Richard – președintele Curții Supreme din New Brunswick (Canada) a elucidat principalele aspecte ale apărării onoarei și reputației profesionale ale judecătorilor, procurorilor și avocaților în Canada. Magistratul a pus accentul pe faptul că cele trei profesii au roluri complementare în sistemul justiției penale, astfel încât reputația profesională a actorilor dintr-o anumite profesie juridică influențează, în mod automat, reputația celorlalți profesioniști în drept.

Ultimul panel s-a axat exclusiv pe comunicarea dintre reprezentanții celor trei profesii juridice – judecători, procurori și avocați. Moderatorul panelului – dl Dorin Popescu, președintele UAM, precum și vorbitorii – dna Aliona Miron – membru al CSM; dl Sergiu Brigai – adjunct al Procurorului General Interimar; dna Mihaela Prepelețu – avocat, dna Simona Pavel – Magistratul de legătură francez pentru România, Republica Moldova și Bulgaria, precum și dl Martel Popescul – președintele Curții Regale în Saskatchewan, au subliniat principalele impedimente pe care le întâmpină cele trei profesii la interacțiunea dintre ele, expunându-și opinia privind mecanisme eficiente pentru îmbunătățirea comunicării interprofesionale dintre judecători, procurori și avocați.

În cadrul acestui panel s-a atras atenția la faptul că discuțiile juridice, profesionale trebuie să aibă loc oricând și oriunde este nevoie și aceasta nu poate fi tratată ca fiind o încălcare a obligației de rezervă pe care o au procurorii sau judecătorii.

Vorbitorii au elucidat încă o dată ideea că comunicarea între judecători, procurori și avocați nu presupune soluționarea unei cauze concrete. Asta înseamnă că exponenții profesiilor juridice pot comunica corect, echitabil și integru.

Mai mult decât atât, s-a accentuat că disputele profesionale despre și între profesioniști se soluționează în interiorul profesiilor și nu în public, întrucât luptele, acuzațiile și criticile publice interprofesionale afectează imaginea sistemului per ansamblu.

Doamna Simona Pavel – Magistratul de legătură francez pentru România, Republica Moldova și Bulgaria a menționat că necesitatea de interacțiune între profesiile juridice este o concepție relativ nouă, sugerând acțiuni specifice pentru sporirea și intensificarea comunicării interprofesionale corecte – de ex: crearea Consiliului consultativ comun pe probleme deontologice (avocat – magistrat); ziua națională a relațiilor avocat – magistrat etc.

În intervenția sa, dl Martel Popescul – președintele Curții Regale în Saskatchewan a subliniat principiul bunei-credințe, care întotdeauna trebuie să persiste și să prevaleze într-o societate democratică, dar mai ales progresistă. Așa dar, interacțiunea dintre reprezentanții breslelor juridice trebuie, în primul rând, să fie percepută ca o comunicare integră și profesionistă, în lipsa unor dubii rezonabile și dovezi temeinice care ar demonstra o comunicare inacceptabilă. Vorbitorul a venit cu exemple concrete și bune practici de o comunicare interprofesională sănătoasă.

Considerăm că prin promovarea și realizarea dialogului interprofesional continuu - judecătorii, procurorii și avocații pot identifica împreună cele mai bune practici privind comunicarea interprofesională și pot promova mesaje-cheie bazate pe valorile lor fundamentale comune precum transparența, responsabilitatea, eficiența, profesionalismul, integritatea și respectul pentru drepturile omului.

Principalele **concluzii și recomandări** ale Conferinței sunt următoarele:

1. Implicarea continuă a reprezentanților profesiilor juridice în cadrul diferitelor platforme de discuții guvernamentale, cum ar fi Consiliul Consultativ sau Platforma anticorupție din cadrul Ministerului Justiției al RM.
2. Organizarea ședințelor tematice comune regulate dintre reprezentanții CSM, CSP și ai Consiliului UAM (semestriale/ anuale) care să abordeze subiecte de interes comun.
3. Revizuirea, actualizarea și implementarea Cartei interprofesionale a judecătorilor, procurorilor și avocaților din Republica Moldova (2017).
4. Abrogarea Hotărârea CSM nr. 351/14 din 15.11.2007.

5. Revizuirea codurilor de etică a profesiilor juridice, uniformizarea acestora și adaptarea lor la realitățile sociale și juridice din Republica Moldova.
6. Îmbunătățirea mecanismelor de protecția și apărare a reputației profesionale a judecătorilor, procurorilor și avocaților.
7. Organizarea cursurilor de instruire, atelierelor de lucru și evenimente informale mixte, precum și intensificarea colaborării dintre Institutul Național al Justiției și Centrul de Instruire al Uniunii Avocaților.